

SKAPANDE SKOLA – kultur i lärandet

VÅGA VARA ÖPPEN FÖR NYA ARBETSMETODER

Skapande skola är ett statligt stöd för att stärka skolans samarbete med det professionella kulturlivet. Målet är ett varaktigt samarbete. Här ges fem exempel på hur några av landets skolor valt att samarbeta med professionella kulturskapare för att ge barn och unga möjligheter att möta konst och kultur och själva skapa.

Allt fler ser att professionella kulturskapare i skolan gör skillnad. Skapande skola startade 2008 och redan nu kan man skönja resultat av skolornas och kulturaktörernas gemensamma arbete.

Skolans läroplan ger barn rätt att möta kultur. Med läroplanen som utgångspunkt kan professionella kulturaktörer ge eleverna nya möjligheter att nå skolans mål.

Tanken med denna folder är att du som arbetar i skolan eller med kultur ska låta dig inspireras. Här möter du kulturaktörer, lärare, elever och tjänstemän som delar med sig av sina erfarenheter av att arbeta professionellt med konst och kultur i skolan.

NYA ÄMNESKOMBINATIONER I SÖDERHAMN

Roligare lektioner, bättre studieresultat, en nytändning för lärarna och mer jobb för traktens professionella kulturskapare. Det är resultatet av satsningen på Skapande skola i Söderhamn.

– Vi är stolta över vad vi har åstadkommit, säger Anneli Dahlberg, projektledare för satsningen.

Två arbetslag på två skolor deltog i premiär-omgången med projekt i klasserna sju till nio läsåret 2008/2009. 2010 är åtta arbetslag på skolor runt om i kommunen aktiva och klasserna fyra till sex har också kommit med i Skapande skola.

Anneli Dahlberg är anställd på Kulturskolan och delar sin tid mellan att samordna verksamheten och arbetet som dramapedagog. Det ger henne nära kontakt med såväl elever som lärare och kulturarbetare. En viktig anledning till att Söderhamnsskolorna har lyckats så bra, menar hon.

– Jag blir som en mäklare mellan skola och kulturarbetare. Jag finns som bollplank för pedagogerna när de testar nya idéer. Jag känner eleverna och kan fånga upp deras behov. Min uppgift är att hitta kopplingarna och vilka

roller de olika yrkesgrupperna ska ha, det ger stadga och kontinuitet i arbetet.

Ingela Lindkvist går andra året på gymnasiets byggprogram. Hon kommer in på Kulturskolans expedition i snickarbyxor med fyllda verktygsfickor, en stor ryggsäck på ryggen och fiolen över axeln. Hon ska vidare till sin praktik på en byggarbetsplats i centrum. Ingela gick i nian när Skapande skola startade och fick arbeta på nya sätt i språk, samhällsämnen och naturkunskap.

Starkast intryck gjorde författarbesöket när niorna träffade Katarina von Bredow, en av landets mest lästa ungdomsförfattare.

– Jag kände inte till henne tidigare, men inför besöket läste vi ”Som jag vill vara”, om en 15-årig tjej som blir gravid, berättar Ingela. Jag tänkte oj, blev väldigt förvånad, visst visste jag att det händer men den här tjejen kunde

lika gärna vara jag. På sommaren läste jag alla Katarina von Bredows böcker.

För Ingela Lindkvist blev författarbesöket början på ett samtal som fortfarande pågår, mest på Facebook nu för tiden. Ingela har spelat fiol i nio år och ägnar nästan all sin fritid åt musiken. Under en workshop frågade hon Katarina von Bredow om hon tänkt skriva om en ung person som spelar ett instrument. Det hade hon, men inte kommit till skott än. Senare ringde hon och frågade om Ingela ville vara förebild för en karaktär.

– Nu blir jag ”Ingela i nian” i nästa bok, säger Ingela och skrattar. Det känns superkul, jag kunde inte drömma om att en känd person skulle se just mig.

Bokens Ingela är klasskompis till huvudpersonen men Katarina von Bredow planerar att göra henne till huvudperson i en bok längre fram.

– Den riktiga Ingela lever nästan ett dubbelliv där hon är två olika personer, det fascinerar mig, berättar Katarina von Bredow. Det ena livet är i musiken fyllt med spelmansstämmor och klassiska ensembler, ett liv som klasskamraterna inte kan relatera till. Det andra är ett vanligt ung-

Miljön och det hållbara samhället står i fokus för flera av Söderhamns Skapande skola-projekt hösten 2010. Mellanstadieleverna tecknar stilleben efter att ha varit ute i skogen och tittat, luktat, känt och smakat på det naturen ger. Foto: Pontus Orre.

Ingela Lindkvist älskar musik. Inom Skapande skola-projektet gjorde hon ett arbete om Old time music på engelska och spelade en låt på fiol för att levandegöra stilen.

– Trots att jag är van att spela inför publik blev jag lite kallsvettig, men fick ändå till vibratot och drillarna, berättar hon. Det var roligt att få visa en talang som jag inte brukar använda i skolan. Foto: Klara Sjöström.

domsliv. Att ha musiklivet beskriver hon som en trygghet, en helt annan vänkrets att hämta stöd ifrån om något skulle hända i det andra livet.

Att Skapande skola-projektet leder till långsiktig utveckling av de pedagogiska arbetsmetoderna är grundläggande för arbetet i Söderhamns kommun. Liksom att nya arbetssätt förs in i den ordinarie verksamheten som verktyg för att nå målpuppfyllelsen. Därtill att kontakterna som knyts mellan skolorna och traktens kulturarbetare under projekttiden består. 2010 är en tredjedel av kommunens elever, 500 personer, direkt involverade i ett Skapande skola-projekt. Men ytterligare 750 elever har glädje av kulturarrangemangen som skolan tar del i.

Tillsammans med de båda arbetslagen har Anneli Dahlberg fört ihop teoretiska ämnen som språk och SO med rollspel och drama. Det fick talspråket att lossna för många elever eftersom det är lättare att släppa självkontroll och prestationskrav när man går in i en roll. Bild och form har också integrerats i språkundervisningen medan hantverk har kombinerats med naturkunskap. Det gav lärarna nya arbetsmetoder och eleverna en verktygspalette att välja uttrycksformer ifrån när de redovisar sina kunskaper. Till exempel har elever med dyslexi blommat ut och förbättrat sina resultat.

Malin Sjödin är en av dem. Hon går andra året på gymnasiets estetiska program med

inriktning på bild och form. Hon har alltid haft ett estetiskt intresse, särskilt av foto, men i Skapande skola-projektet hittade hon sin talang och kände att hon ville satsa på ett konstnärligt yrkesval.

– I engelska höjde jag betyget från G till MVG när jag fick använda bild och form i redovisningen. Det underlättar för mig att se en vacker helhet istället för bara text. När jag skapar själv blir det lättare att lära in fakta.

Malin upplever att hon fått bättre självförtroende och hittat sin identitet i skapandet, mycket tack vare Skapande skola.

– Jag upptäckte att skolan inte behöver vara bara jobbig, och att jag också kan även om jag inte alltid gör som de andra.

I religionsundervisningen fick sjuorna hitta på egna religioner med utgångspunkt i de fem världsreligionerna. De tog med sig kunskaperna till engelskan och lät dem ligga till grund för muntliga presentationer. För att få mer tid att arbeta med innehållet ville de inte gå igenom ord och fraser i förväg.

– Språket var inget problem tyckte eleverna och jag lät dem styra, berättar Eivor Lyrén som undervisar i engelska och spanska. Det var fascinerande att se när grupp efter grupp redovisade ett avancerat ämne på utmärkt engelska med bara små lappar i händerna som stöd, skrivna på svenska. Rollspelen hade gjort dem så trygga i talspråket att de översatte direkt.

I konstnären Anders Perssons skogsby möter eleverna en livsstil som förenar självhushållning med skapande. Foto: Pontus Orre.

Hanna Hammarström gick också i nian när Skapande skola-arbetet började. Hon kommer nedför trappan till gymnasieskolans foajé på väg mot det förmiddagslugna caféet. Hanna berättar om den stora utställningen om Darwin och evolutionen som niorna gjorde i naturkunskapen tillsammans med Drömverkstaden, en kulturförening som erbjuder verkstäder och material för att arbeta med en rad konst- och hantverksgrenar. Två pedagoger med inriktning på bild, textil och slöjd är

anställda av kommunen och ger inspiration och stöd i skapandet.

Hanna och tre kompisar valde att göra en mammut. De fick både kämpa och skratta mycket innan hönsnätet fått rätt form, gipset hamnat där det skulle och pälsen klistrats på plats. Andra gjorde DNA-skruvar av ståltråd, en byst av Darwin själv, hans stora skepp och många sorters urtidsdjur i en rad olika tekniker. Eleverna sökte också fakta på internet och gjorde skyltar som satte in föremålen i ett sammanhang.

– När vi hade prov behövde jag knappt plugga, allt satt redan. Jag lärde mig mycket mer än genom att bara läsa en bok, och det sitter än, avslutar Hanna Hammarström.

Kommun: Söderhamn

Totalt beviljat bidrag 2009: 40 000 kronor

Kontaktperson: Annelie Dahlberg

E-post: Annelie.E.Dahlberg@soderhamn.se

Telefon: 073-274 62 26

Bästa tips: Våga vara öppen för nya arbetsmetoder

FILMEN LYFTER TRÄNINGSSKOLAN

För träningskoleklasserna i Råsnässkolan i Motala blev filmen ”Ronja – i en klass för sig” ett lyft i undervisningen. Eleverna har ökat sin abstrakta förmåga och utvecklat sin kommunikation. Nu satsar man vidare på film i undervisningen.

Motala valde att integrera sitt Skapande skola-projekt brett i undervisningen. Under sy-slöjdstimmarna tillverkades kläder, på träslöjden växte delar av rekvisitan fram. Smycken ritades i ämnet bild och på hemkunskapen bakade man bröd som användes i filmen. Övrig rekvisita lånades från Lerbäcksteatern i Askersund och friluftsteatrarna i Gamla Linköping.

Filmen spelades in runt om i Östergötland och man passade på att lägga in historie- och geografiundervisning i arbetet. På svensktim-marna skrevs manus.

Det gavs också möjlighet att träna kroppsspråk och mimik under svenskan. Kroppsspråk och mimik förstärker det talade ordet. Barn med utvecklingsstörning kan ibland hoppa över ord och tala i korta meningar, berättar Helena Andersson, lärare i Råsnässkolan. Arbetet med filmen har gjort skillnad.

– Idag har eleverna lättare att tala i längre meningar. De utelämnar inte ord och har tänkt ut vad de vill säga.

Träningskolan, som är en del av särskolan, har egna kursplaner. Där ingår ämnen som kommunikation, estetisk verksamhet, verklighetsuppfattning, vardagsaktiviteter och motorik. Dessa ämnen är lika betydelsefulla som de traditionella ämnena, menar Helena Andersson.

Det är viktigt att eleverna lär sig fungera socialt. Elever med utvecklingsstörning kan ibland vilja vara allt för mycket till lags för att svara mot omgivningens förväntningar. Funktionshindret riskerar att skymma personligheten.

– Därför är det viktigt att dessa elever blir sedda för vilka de är. Att bli sedd skapar trygghet. Vi som arbetar på träningskolan upplever ibland att våra elever har en undanskymd roll. Det satsas inte på dem på samma vis som på andra grupper. Men att bli sedd är en förutsättning för att kunna växa.

Och filmen synliggjorde eleverna. Den lyfte träningsklasserna i Råsnässkolan rejält. På premiären av filmen på en av biograferna i Motala var det fullsatt. Lärare, rektorer, föräldrar och

elever från grundskolorna i kommunen, alla fanns på plats.

– Det var fantastiskt, säger läraren Berith Thapper. Att se de stolta föräldrarna och eleverna, höra rektorn, som också hade en roll i filmen, höra hur stolt hon var ...

Helena Andersson och Berith Thapper valde Ronja Rövardotter för att manuset tillät vuxna att vara med och agera, vilket de kände var en förutsättning för att stötta eleverna. Men också för filmens budskap om barnets frigörelse från vuxenvärlden och djup vänskap.

– Dessutom skulle rollerna som rövare kännas roliga att ta sig an även för de tonårsflickor och pojkar som vi hade i vår klass, säger Berith Thapper.

Huvudrollsinnehavaren Emma Johansson, 14, minns filmarbetet med glädje.

– Det var roligt att spela Ronja. Det var lätt att härma Ronja: ”Tvi dej Mattis!” Jag spottade på golvet. Det skulle jag göra sa Helena. Det bästa var att vi fick se filmen på bio.

Helena Andersson och Berith Thapper har tidigare gjort en film på egen hand tillsammans med sina elever. De såg då hur mycket bättre slutresultatet kunde bli om man anlätade en professionell filmare.

– Vi ringde till kommunen och fick då höra

Filmen synliggör eleverna i Motala. Efter framgången med filmatiseringen av Ronja Rövardotter gör man nu film av en gammal östgötsk sägen om en underjordisk flod.
Foto: Jonas Hallqvist.

Eleverna i träningskolan i Motala går obehindrat in och ut i sina skådespelarroller. Ett resultat av arbetet med den första filmen: "Ronja – i en klass för sig". Foto: Jonas Hallqvist.

om Kulturrådets satsning Skapande skola. Vi insåg direkt vilken möjlighet detta var och vilket lyft det skulle bli att få en professionell filmare att jobba tillsammans med eleverna, säger Berith Thapper.

Det var första gången filmaren Janne Berglund arbetade med elever från en träningskola. Fördomarna kom omedelbart på skam.

– Jag förklarade för lärarna att det inte skulle fungera med en långfilm, att det nog skulle bli bättre med en kortfilm. Men de stod på sig och jag upptäckte snabbt att de hade en förvånansvärt hög ambitionsnivå. Jag trodde till exempel att det skulle bli många omtagningar men jag hade fel och också jag tvingades höja min ambition.

Filmen blev drygt en timme och resultatet beskriver Janne Berglund som lysande.

– Jag räknar Ronjafilmen som ett av mina guldprojekt. Den har fått mig att växa. Jag tror att slutresultatet blev bra därför att lärarna gjorde ett rejält förarbete, rekade inspelningsplatser och förberedde eleverna.

Att Skapande skola är en långsiktig satsning, utan ett bortre datum, är det viktigaste menar Anna Henriksen, kulturadministratör i Motala. Alla tjänar på långsiktigheten; lokalpolitiker, kulturaktörer, rektorer, lärare och inte minst eleverna. En långsiktig satsning innebär att kommunala strategier måste tas fram och att processer därmed sätts igång.

– Skolorna vet att de kan återkomma till mig med nya projektansökningar, säger Anna Henriksen och berättar att Skapande skola-ansökningar från skolorna i Motala blivit betydligt fler efter träningskolans film om Ronja Rövardotter.

Filmsatsningen i träningskolan fortsätter. Man har efter Ronjafilmen höjt ribban och skriver originalmanus själv. Det innebär att eleverna inte har en förlaga att luta sig emot, inga roller de sett andra skådespelare göra på bio.

– Men de går obesvärat in och ut i sina roller, säger Berith Thapper. De tvekar sällan.

Historien är en östgötsk gammal sägen om

en underjordisk flod som förenar Vättern med havet. Filmen väver samman autentiska scener från en träningskola med ett dramaäventyr. Viktiga teman i filmen är klimathotet. Man filmar även nu med Janne Berglund. En hel del av scenerna tas under jord. Filmteamet har fått tillstånd att filma i en zinkgruva utanför Askersund.

Inte bara eleverna har vuxit med filmen om Ronja. Också Helena Andersson och Berith Thapper känner sig betydligt säkrare i sina roller.

– Vi tvivlar inte längre på vår kapacitet eller på vad eleverna klarar. Vi bara kör på!

Kommun: Motala

Totalt beviljat bidrag 2009: 500 000 kr

Kontaktperson: Anna Henriksen

E-post: anna.henriksen@motala.se

Telefon: 0141-22 50 59, 070-644 50 59

Bästa tips: Tivla inte, kör på

LIDKÖPINGSELEVER HÖJER BETYGEN

I högstadieskolorna i Lidköping har flera elever höjt sina betyg i bild tack vare kommunens Skapande skola-projekt. Intresset för bildämnet ökade rejält i samband med projektet. Hemligheten, menar bildläraren Ingela Kärf, är att de professionella kulturaktörerna tog eleverna på allvar.

Flera elever i Lidköping höjde sina betyg från icke godkänt till godkänt, från godkänt till väl godkänt eller från väl godkänt till mycket väl godkänt.

– Intresset för bildämnet steg rejält. Under blocket ”Elevens val” stod det ibland 15 elever utanför bildsalen och ville in. Det brukar annars röra sig kring fem väntande elever, berättar bildläraren Ingela Kärf. Totalt märkte jag ett ökat intresse för bild hos ungefär ett 50-tal elever.

En av eleverna som höjde sitt betyg från godkänt till väl godkänt var Nichlas Magnusson. Han gjorde ett arbete i lera, ett hjärta med ett löv, ett sätt att manifesteras kärleken till flickvännen. Idag läser han på byggprogrammet på gymnasiet.

– Jag skolkade ganska mycket förut men i samband med projektet ryckte jag upp mig. Jag var tvungen att höja betygen för att komma in på gymnasiet. Och Skapande skola var inte som vanligt skolarbete.

Tanken att eleverna också skulle höja sina betyg tack vare konst-satsningen föresvävade

aldrig Ingela Kärf. Det blev helt enkelt en bouseffekt av samarbetet med kulturaktörerna.

Det händer något med dynamiken i gruppen när en professionell kulturaktör tar plats bland eleverna, menar Jytte Rixman, projektledare för Skapande skola-satsningarna i Lidköping. Vissa elever tar mer plats än de brukar. De får ett sätt att uttrycka sig på som passar dem. Samtidigt får lärarna ofta en aha-upplevelse.

– De ser sina elever i ett annat perspektiv, en ny situation. Det är något jag ofta hör från lärare.

Tillsammans med formgivarna och keramikerna Carina Cresta och Kerstin Paalberg från konstgruppen Kluster i Lidköping växte elevernas verk fram. När eleverna kom till formgivarna med sina skisser blev de bemötta med stor respekt. Deras idéer togs på allvar.

Ingela Kärf menar att de professionella formgivarnas bemötande är en av anledningarna till att eleverna gjort stora framsteg.

– Jag tror flera av eleverna insåg att det fanns

andra vuxna som tog deras tankar och känslor på allvar. Eleverna blev betydelsefulla. Deras arbeten också.

För keramikern Carina Cresta är själva mötet med eleven lika viktigt som att ta hand om elevens verk.

– Jag tycker om att möta människor och se dem växa. Jag vet att det är viktigt för eleverna och när jag står vid en elev är jag koncentrerad bara på den eleven. När vi diskuterar lösningar på hur skissen ska bli tredimensionell får också jag idéer och lösningar på problem som jag stöter på i mitt eget arbete. Unga är ofta väldigt fria i sitt sätt att tänka.

Carina Cresta är också noga med att vara delaktig under hela processen, från skiss till färdigt verk. Hon ser till att elevens arbete packas in på rätt sätt när passet är slut. Hon putsar verket innan det ska in i ugnen. Allt för att slutresultatet ska bli optimalt.

Elevernas egna arbeten föregicks av en utställning med konstnären Helmtrud Nyström i konsthallen i Lidköping. Jytte Rixman, kommunens projektledare för Skapande skola och konstintendenten Lena Holmstrand Krueger valde tillsammans Helmtrud Nyströms bilder (grafik och måleri). Tanken var att väcka elevernas nyfikenhet, få dem att associera.

Max Kron Ahlen, en av flera niondeklassare som tack vare keramiker i Lidköping fått ett ökat intresse för att arbeta med konst i skolan. Foto: Lidköpings kommun.

Ett 50-tal elever i Lidköping ökade sitt engagemang i samband med konstprojektet. Utanför bildsalen bildades kö med förväntansfulla elever. Foto: Lidköpings kommun.

Lena Holmstrand Krueger guidade och det blev diskussioner kring våld, sex, relationer och andra känsliga frågor som eleverna vanligtvis inte talar om.

– Konsthallen är ju ett annat forum än klassrummet för att diskutera frågor av den här typen, säger Lena Holmstrand Krueger.

I åtta veckor arbetade eleverna med sina verk i keramikernas verkstad. Därefter var det dags för vernissage med inbjudna vänner, föräldrar, press och TV. Under två veckor besökte 3 000 personer den kommunala konsthallen i Lidköping. Lika många som annars besöker den under ett år.

– Vi har fått fler vuxenbesökare efter elevernas utställning. Flera vuxna visste inte ens om att konsthallen fanns.

Konsthallen har efter elevernas utställning utökat öppettiderna. Nu kan man besöka den även på dagtid. Detta underlättar för kommunens alla skolor. Konstföreningen i Lidköping skissar även på ett upplägg för att få kommunen att skjuta till pengar till verksamheten.

Anledningen till att Lidköping lyckats så

bra med sina Skapande skola-projekt är den breda förankringen, menar projektledaren Jytte Rixman. Alla i kommunen är överens om att kulturen ska vara en naturlig del i lärandet.

– Kulturen får aldrig bli en klick som läggs ovanpå något annat, säger Jytte Rixman.

Kommunen och skolan har etablerat goda kontakter med det professionella kulturlivet i regionen och är mån om att utveckla det vidare. Samtliga högstadieskolor finns representerade i ett arbetslag som med jämna mellanrum träffar kulturaktörerna. Man är noga med att hela tiden hålla kontakten med kulturlivet för att undvika felaktiga förväntningar.

– Jag träffar också rektorerna under deras gemensamma möten för att hålla dem uppdaterade om projekten i kommunen.

Jytte Rixman är anställd av Barn- och skolförvaltningen och sitter med i en utvecklingsgrupp på förvaltningen, men samarbetar även med Kultur- och fritidsförvaltningen. Att ha en bred förankring underlättar arbetet.

Nu fortsätter Lidköping på den inslagna

vägen. Man har beviljats nya pengar av Kulturrådet.

Parallellt med en mängd andra projekt fortsätter konstnärerna. Med ungefär samma upplägg som för högstadiet kommer mellanstadiet att jobba med en utställning i konsthallen, där man diskuterar kring bilder och därefter gör egna arbeten. Eleverna träffar konstnären Lizzie Lundberg som ställer ut målningar och djurskulpturer i järn.

– Skillnaden mot högstadiet är att motiven nu är enklare att associera till, säger Jytte Rixman och understryker vikten av att anpassa utställningar till rätt åldersgrupp. Barn och unga reagerar omedelbart när det inte fungerar.

Kommun: Lidköping
Totalt beviljat bidrag 2009: 375 000 kr
Kontaktperson: Jytte Rixman
E-post: jytte.rixman@lidkoping.se
Telefon: 0709-13 02 04
Bästa tips: Ta eleverna på allvar

LULEÅ SATSAR PÅ DANS OCH FORSKNING

På Ängskolan i Luleå dansar eleverna för att bli tryggare i gruppen och lära sig att respektera varandra. Skolan samarbetar med forskare på Luleå Tekniska Universitet vars resultat visar att estetiska uttrycksformer även stimulerar förmågor som att reflektera och tänka kritiskt.

Fyrorna på Ängskolan börjar med att jaga varandra i en lek för att få igång springet. En kille gör sig illa i knäet, det kommer tårar och en kompis tröstar. Danspedagogen Hans Eriksson från Dans i Nord fortsätter med Följa John-leken.

– Händerna på varandras axlar, ropar Hans. Men se, då sprider sig tjej- och killbaciller. Nej! Usch!

Att ta varandra i hand, som när man dansar parvis eller i ring, är också jobbigt för 10-åringarna. Det tar en stund, men efter ett tag, när eleverna dansat i olika konstellationer till alltmer sprittande toner i fyrtakt, sprider sig ett stort leende i hela gymnastiksalen. Då är det dags för rytmövningar med klapp som kräver koncentration.

– Jag vill att barnen ska slappna av och tappa respekten för dansen, säger Hans Eriksson. Målet är ett rum där barnen är trygga nog att skapa och växa.

Fyrorna på Ängskolan i Luleå består av två

klasser, som ännu inte är riktigt vana vid varandra. Detta är deras tredje lektion i dans. Det ska bli minst 30.

Femmorna och sexorna har också dans med Hans.

– Alla grupper är olika och man får gå på magkänsla, säger Hans Eriksson, som också har hiphop i bagaget för att skapa intresse.

Tillsammans med forskare har skolan gjort ett frågebatteri för att ta reda på elevernas tankar: Känner jag mig trygg? Respekterar jag alla? Blir jag respekterad?

Eleverna får även reflektera, i bild och text, över sina tankar kring dans. Också föräldrar och lärare involveras i projektet.

Alla elever får dessutom ta del av en professionell dansföreställning. Och till slut blir det en dansgala med alla 480 elever – och en ny enkät som ska visa om någonting förändrats.

I kommunens välfärdsredovisning framkommer att området där skolan ligger har

Hu! Tjebaciller! När man är 10 år tar det en stund innan det känns tillåtet och roligt att hålla i varandra. Foto: Sven Nordstedt.

behov av insatser. Skolan har ett ansvar för att överbrygga skillnader i levnadsvillkor mellan olika bostadsområden, så att alla barn får möjlighet att utvecklas optimalt. Det säger skolans rektor Berit Eriksson, som ser estetiska läroprocesser som ett sätt att nå resultat.

Att dansa själv men också att få möta professionella dansare ingår i Luleå-skolans arbete med dans.

Foto: Sven Nordstedt.

Luleå Kulturskola har i uppgift att koordinera kommunens Skapande skola-insatser, som i år bland annat låter kommunens högstadiel elever arbeta med främlingsfientlighet och utanförskap i ett omfattande filmprojekt.

Luleå Kulturskola och lärarutbildningen vid Luleå Tekniska Universitet har bildat en arbetsgrupp som samverkar inom det estetiska området med olika praktiska frågor – det kan gälla pedagogiska utvecklingsprojekt såväl som kompetensutveckling.

En av forskarna vid lärarutbildningen på LTU är Märtha Andersson. Hon arbetar med en avhandling om barns berättande som pedagogisk metod.

– Lärare som integrerat berättande i den ordinarie undervisningen ser att det ger mer än när det läggs vid sidan av, säger hon.

Märtha Andersson ser en rad effekter i sin forskning. Bland annat att barnen genom berättandet tränar läsning och skrivande. Fantasien stimuleras. När de interagerar med andra tränas deras tänkande. De lär sig ställa egna hypoteser. Genom att eleverna får jämföra och generalisera tränas de också till att bli kritiska och ta ställning.

Kommun: Luleå

Totalt beviljat bidrag 2010: 1,4 miljoner kr

Kontaktperson: Kristina Nilsson

E-post: kristina.a.nilsson@skol.lulea.se

Telefon: 0920-45 30 00

Bästa tips: Rektors engagemang mycket viktigt

FRISKOLAN LÖSER KONFLIKTER MED SKUGGSPEL

Dialogskolan i Spånga, utanför Stockholm, arbetar med dockor i sitt första Skapande skola-projekt. De använder turkiska skuggspel för att knyta ihop arbetet kring konfliktlösning och identitetsskapande med ämnen som språk, historia och fysik.

Tillsammans med dockmakaren Erik Häger bygger eleverna i klass fyra och fem upp skuggspel runt konflikter i sin vardag. Förebild är den mer än tusenåriga turkiska legenden om Karagöz och Hacivat, motsatsparet som aldrig kan hålla sams.

Med enkla figurer i svart papper hopfästa med snören och monterade på blompinnar skapar eleverna karaktärer och miljöer. Dockorna förs fram bakom en upplyst skärm och bildar skarpa silhuetter mot skärmens vita väv. Fyrorna har träffat Erik Häger en första gång.

– Det var roligt, berättar Esra Özüer. Det såg så verkligt ut när han visade skuggdockorna.

På hemspråkslektionerna lär eleverna känna den burdusa Karagöz som är snabb att ta till våld och den timida, intellektuella Hacivat som söker fredliga lösningar genom dialog. I

legenden är det Hacivat som vinner. Precis som elevernas berättelser ska leda fram till fredliga lösningar. Konflikten förs över till deras verklighet och kan till exempel stå mellan två kompisar, två syskon, en elev och en lärare eller en förälder och ett barn.

Esra Özüer ser fram emot att göra egna figurer men har inte bestämt vad hennes berättelse ska handla om. Hon lyser upp när hon berättar om hur duktig Erik Häger var på att göra figurerna levande.

– Hans händer syntes inte när han rörde dockorna, det gjorde våra när vi fick prova. Vi måste öva mycket annars blir det pinsamt när vi har föreställning.

Dialogskolan är en liten, mångkulturell fristående skola med 100 elever som har funnits i Spånga strax väster om Stockholm i tre år.

– Att ta tillvara elevernas kulturarv är vik-

tigt, liksom att blanda olika kulturer och låta något nytt uppstå ur det, säger Leena Vuorenmaa, specialpedagog och projektledare för Skapande skola-satsningen.

Erik Häger åker runt på skolor och framför skuggspel, marionetteater och dockteater, men det är första gången som han arbetar tillsammans med elever.

– Jag började lektionen med att bara berätta, då var det pratigt och stökigt i gruppen. Så fort dockorna kom fram blev det knäpp tyst. Det är fascinerande att elever som är vana vid TV-spel och mobiltelefoner blir så uppslukade av ett enkelt skuggspel, säger han. Det är något som får liv här och nu, som sätter igång fantasin och gör betraktaren medskapande.

Skuggspel är en mer än tusen år gammal muntlig tradition som varit stark i Turkiet, Centralasien och Mellanöstern. Nu är den på väg att dö ut varför Skapande skola-projektet även är kulturhistoriskt viktigt. Utöver underhållning var tekniken en vanlig undervisningsmetod innan gemene man kunde läsa och skriva.

– Det fungerade då och det fungerar nu. Vi har blivit så ensidigt fokuserade på logik. Att

Tillsammans med dockmakaren Erik Häger ska fyrona skapa egna skuggspel om vardagskonflikter. För att lära känna tekniken testas eleverna vad Eriks skuggfigurer kan göra på skärmen. Foto: Jonas Hallqvist.

Enkla figurer av papper hopfästa med snöre får liv när det gula ljuset lyser upp skärmen. Foto: Jonas Hallqvist.

blanda kroppsligt och intellektuellt lärande tror jag är den bästa mixen, säger Leena Vuorenmaa.

Esra Özüer tycker att det är roligt i skolan men uppskattar Erik Hägers undervisning lite extra. Hon vet exakt hur mycket.

– Det är en procent roligare på Eriks lektioner än på de vanliga. Fröken kan vara lite arg ibland, det är inte Erik. Jag tror att han också tycker att det är roligt att vara med oss. Han skrattar när vi säger tokiga saker.

Fredrika Kempff är klasslärare i fyran. Hon ser många möjligheter att ta till vara temati-

ken i Karagöz- och Hacivat-legenden och hitta kopplingar i andra ämnen. På historietimerna ska klassen undersöka om det finns liknande legender i den svenska berättartraditionen. På svensklektionerna formar de sina egna berättelser och diskuterar varför konflikter uppstår; på rasten, i klassrummet eller i familjen.

– Eleverna är väldigt alerta och gillar att diskutera, berättar Fredrika Kempff.

Högstadielklasserna är också involverade i projektet. De bygger skuggskärmar i träslöjden. Enkla ramar med spänd bomullsväv och

stöd så att de kan stå fritt. Högstadiet tar också hand om ljussättningen och läser samtidigt om ljusets beståndsdelar i fysiken. Eleverna spelar sedan upp historierna för föräldrarna och lågstadiet.

Friskola: Dialogskolan, Spånga

Totalt beviljat bidrag 2010: 40 000 kr

Kontaktperson: Leena Vuorenmaa

E-post: leenavuorenmaa@dialogskolan.se

Telefon: 08-37 90 29

Bästa tips: Ta vara på den mångkulturella bakgrunden

FAKTA OM SKAPANDE SKOLA

- Kulturrådet fördelar 150 miljoner kronor per år till skolhuvudmän
- Bidrag söks i februari för kommande läsår
- Bidraget omfattar grundskolans årskurs 1–9
- Bidrag kan sökas för:
  - Inköp av professionell kultur
  - Insatser som främjar elevers eget skapande
  - Insatser där skola och kultur möts för ökat samarbete
- Bidraget söks på Kulturrådets webbplats www.kulturradet.se

Skapande skola - kultur i lärandet

Tryck: Danagård LITHO, 2010

© Statens kulturråd 2010

Foto omslag: Jonas Hallqvist

Statens kulturråd, Box 27215, 102 53 Stockholm Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00 Fax: 08 519 264 99 E-post: kulturradet@kulturradet.se Webbplats: www.kulturradet.se

KULTURRÅDET

KULTURRÅDET